

La no-literatura de Miquel Adam (Marc Rovira)

Val a dir que en Miquel Adam i jo ens hem acabat coneixent en una de les situacions més adverses que ningú pugui imaginar-se per arribar a assolir allò que en diuen *fair play*: n'assumeixo del tot la culpa i el plaer. Sigui dit d'entrada, i així podrem avançar: l'esportivitat d'en Miquel és incomparable amb la de cap altre homínid literari d'aquesta llengua, sempre massa preocupats per quedar bé, per parlar bé, per llepar bé. No parlo de literatura, ara, sinó de la figura social d'en Miquel, esclar, però no em puc estar de mencionar-la: m'agrada conèixer autors que puguin entomar comentaris difícils de digerir, més discussions tranquil·les sobre l'efectivitat de la literatura i, sobretot, més crítiques honestes sobre tot el que anem escampant per les llibreries d'aquest país. I aviso, també, que aquesta esportivitat d'en Miquel es concreta en l'expressió “fot-li canya” que l'autor va fer explícita el dia que va saber que em llegiria el seu llibre.

Ara bé, em sabia molt de greu que en Miquel fos capaç de mantenir aquest pols només perquè en realitat es prengué la literatura tal i com diu que se la pren. M'explico: una de les proclames més repetides de Miquel Adam diu alguna cosa així com que “la vida no és una puta novel·la”, i fins i tot juraria que aquesta frase (o alguna de molt semblant) apareix al llibre de relats que la passada tardor va publicar-li Edicions de 1984, titulat *Torero d'hivern*. Així —si ho he entès bé— en Miquel Adam aconsegueix transmetre la part de prefabricació, de simulacre, que té la literatura. O per dir-ho a la seva manera: “Les coses mai no són com a les pel·lícules o a les novel·les, en les quals tothom sap què dir amb enginy i intel·ligència. La vida és més mediocre que tot això” (p. 213); però allò que entén el lector és que la vida, essent més mediocre, és més important que la literatura, més real. Aquesta crítica no s'atura aquí, sinó que s'estén per tot el llibre com una taca d'oli i agafa diverses formes. N'és un exemple el conte titulat, precisament, “La literatura”, en què el protagonista, després d'estar perdut a la gran nau on se celebra la Fira del Llibre de Frankfurt, acaba conclouent que “la literatura no té cap mena d'importància” (p. 169). He de dir que sempre m'han molestat els comentaris que vénen a menysprear la importància de la literatura a partir d'una de les trampes més mal inventades que ens hem creat nosaltres mateixos, i que consisteix a pensar que la importància del mercat literari —o, per extensió, la importància social de la literatura— equival a la importància essencial de la literatura. Per dir-ho ràpid i malament: alguns dels millors llibres que he llegit els hauria pogut robar d'alguna llibreria i la seva aportació, diguem-ne, mental hagués estat exactament la mateixa.

Tot això ho dic perquè en els relats d'aquest llibre, que generalment són desiguals, massa inconstants, hi podem trobar dos elements que els travessen tots i que, suposo, són els que han dut a en Miquel a aplegar-los sota un mateix títol.

Un és la frase que venia comentant. Si destaco aquesta proclama és perquè estic convençut —i després de llegir *Torero d'hivern* encara més— que el que s'hi amaga al darrere estructura el pensament literari del llibre. Però com respondre al fet que la literatura no pugui ser la vida? Davant d'aquesta situació, jo només hi veig dues solucions: o escrius una novel·la hiperbòlica, com en Francesc Trabal i la seva *Judita*, o bé anul·les qualsevol pretensió discursiva des de la mateixa literatura, com en Josep Pla a *El carrer estret*. Hi ha una tercera opció que passa per oblidar aquest tipus d'elucubracions i escriure una novel·la, o un relat, i prou. A mi em sembla que, d'alguna manera, en Miquel Adam es debat sobretot entre aquestes dues primeres opcions.

Per això al seu llibre hi trobem fantasmagories literàries (“Relat del mal de peu” o la més extrema, “El barber del meu barri”) i, al mateix temps, relats que desactiven el somni de la literatura que flueix, relats en què la literatura es mira a si mateixa (“La Presidència” o “El misteri de la vida”). El relat homònim al llibre, justament, i a parer meu, és el que conjuga ambdues tendències, erigint-se d'una forma o una altra com a una mena d'autocrítica —cosa que confirma que l'escriptor, en aquest cas, és plenament conscient del que li està passant. Fora d'això, hi ha relats amb un to autobiogràfic excessiu (“La tomba del vell Vera” i el fallit “Himnes i sorolls”), en què la

reelaboració literària és massa tènue i, per tant, acaben desfent-se a les mans del lector, i hi trobem només un relat, només un, en què la literatura s'hi expressa sense gaires incidències: “La vibració d'un gran silenci”. Potser, en aquest grup, hi podríem afegir el primer, “L'home retrospectiu”.

Així, penso que la proclama que he esmentat anteriorment és la que estructura el llibre d'en Miquel perquè em sembla que, a trets generals, *Torero d'hivern* és una temptativa prou personal per respondre a aquest lligam problemàtic que manté la literatura amb la realitat, cada conte prova de posicionar-s'hi des d'espais diferents, i això és el que acaba fent que el llibre sigui tan desigual i tan inconstant: un escriptor (em sembla) ha de tenir ben clar cap a on encararà la seva literatura abans de posar-s'hi. Jo en tinc, com a lector, una posició clara i que, a més a més, puc expressar a partir de les mateixes paraules d'en Miquel: li vindria a dir que, contràriament a la problemàtica que planteja, per a mi “una novel·la no és la puta vida” i que, per tant, si us plau, faci literatura, faci literatura sense por perquè amb la murga de “la literatura no val per a res” m'ha tingut vostè assegut al sofà una bona estona.

Vindria a dir-li que fes literatura, també, perquè el segon element que em sembla que travessa el llibre és, precisament, una veu narrativa prou sòlida —i que tendeix a confondre's amb les paraules del mateix Adam a la porta d'un bar o d'una llibreria, motiu pel qual jo em permeto d'escriure ara així, interpel·lant-lo, quasi oralment. El que vull dir és que al llarg de tot el llibre assistim al mateix personatge que parla, i que ho fa d'una manera molt convincent: és capaç de fer que ens identifiquem amb el *criptofeixista* fumador que apareix a “Per a què serveixen les targetes de visita” o amb la relació conjugal i un cert egoisme adolescent vingut a destemps de “...i l'imperi de l'edat”. La veu, a més a més, està ben tractada i té alguns recursos lingüístics molt efectius com, per exemple, l'ús de paraules estranyament grandiloqüents per referir-se a les situacions més grises: aquest contrast extrema el sarcasme del narrador, i ens fa somriure. Tampoc no em puc estar de somriure davant de les crítiques ferotges contra la poesia i els poetes, però encara somric més quan m'adono que, a “Chico estropeado”, a en Miquel li ha sortit d'amagat una mena d'alexandrí trimembre amb una musicalitat sorprenent: “surt del subsòl i veu que el sol és sosa càustica” (p. 31) —gràcies, Miquel. I somriem molt perquè la veu és efectiva.

Però a la llarga el llibre decau perquè hi manca, al meu entendre, una major recreació literària i una dosi més ben administrada de ficcionalitat, perquè la ficció no només té a veure amb què els fets que es relaten hagin ocorregut o no: té a veure també amb el to, té a veure amb un determinat ús del símbol (com el somriure petrificat de la cigarreta que es consumeix sola al cotxe del cantant melòdic a “La vibració d'un silenci”), i aquest ús determinat de la ficció massa sovint hi és poc explorat.

Així, per tot això, em sembla que *Torero d'hivern* no és el primer llibre de Miquel Adam. Aquest volum és un protorecull de contes, un assaig que en Miquel ha volgut portar a la llum i que esperem que li serveixi per poder continuar escrivint i, ara sí, afinar una mica més la punteria. No és tan difícil, Miquel, tu ja et saps “La lliçó”: “En efecte, el metge ha de ser capaç de ficar un dit de la mà dreta al forat del cul d'un cadàver i ser prou llest per xuclar-se el dit de la mà esquerra” (p. 202). Doncs això: la literatura també ens demana que tinguem una mica més de mà esquerra.